

EL CREIXEMENT DE LES DESIGUALTATS A CATALUNYA

Vicenç Navarro

Catedràtic de Polítiques Públiques.

Universitat Pompeu Fabra

27 d'agost de 2014

El Centre d'Estudis i Recerca Sindicals de Comissions Obreres de Catalunya va publicar fa uns mesos un informe sobre el creixement de les desigualtats socials a Catalunya que sembla haver passat desapercebut a la majoria de mitjans de major difusió a Catalunya, cosa que no deixa de ser sorprenent, doncs les xifres són alarmants. Vegem les dades, començant per l'evolució de la pobresa. Aquesta ha crescut més ràpidament que a la mitjana de la Unió Europea, assolint un nivell elevadíssim: una quarta part de la població a Catalunya es troba en situació de risc de pobresa i/o exclusió social. Però no solament el percentatge de la pobresa ha augmentat, sinó que la pobresa en si s'ha accentuat. És a dir, la persona que viu en situació de pobresa a Catalunya és més pobra del que ho era abans. És més, molts dels pobres són persones que treballen, assenyalant així que el fet d'estar treballant no és suficient per sortir de la pobresa. En cadascuna d'aquestes categories

Catalunya està a la cua de l'Europa Social, situada en el grup dels que tenen pitjors indicadors.

Aquest augment de la pobresa és, al seu torn, un indicador del creixement de les desigualtats, amb una gran concentració de la riquesa en sectors molt minoritaris de la població que gaudeixen d'una gran influència en la vida política del país. Aquesta influència queda reflectida en molts indicadors, essent un d'ells la gran regressivitat real (i no nominal) de les polítiques fiscals. Entre aquests indicadors està el gran pes que la imposició indirecta té dins de la imposició total. Un altre indicador és el tracte discriminatori de la política fiscal, que afavoreix les rendes del capital a costa de les rendes del treball. Resultat d'això és que la imposició sobre les rendes del treball constitueix la major part dels ingressos a l'Estat (basats en el gravamen sobre les rendes). Aquesta regressivitat explica la pobresa d'ingressos a l'Estat, tant central com a autonòmic. La Generalitat de Catalunya ingressa pocs recursos pel nivell de riquesa que el país té.

Una altra causa de la pobresa és la situació preocupant del mercat de treball, incloent el baix percentatge de la població que treballa, l'escàs nivell salarial de la població i l'elevada desocupació. Cadascun d'aquests factors explica els baixos ingressos a l'Estat central i a la Generalitat de Catalunya. La situació del mercat laboral

s'ha deteriorat com a conseqüència de les successives reformes laborals que han tingut lloc en els últims anys, i que tenien com a objectiu (encara que mai explicitat) la disminució dels salaris. El percentatge de la població en atur que viu en llars a on tots els membres actius de la família estan a l'atur ha assolit el nivell del 42,3%.

Una causa d'aquesta situació han estat també les retallades de despesa i d'ocupació públiques. Catalunya ha estat una de les CAs que més retallades ha implementat dins del país, Espanya, a on aquestes retallades han estat (juntament amb Grècia) més accentuades, retallades que han abastat també els serveis públics de l'Estat del Benestar, tals com sanitat i educació, i les transferències públiques com pensions no contributives, ajudes a les famílies, ajudes a les persones amb dependències i d'altres.

Aquestes retallades han estat especialment perjudicials per al benestar de la població, doncs s'han realitzat en serveis i transferències públiques molt poc finançats. En realitat, l'Estat del Benestar a Catalunya i a Espanya té un de les despeses públiques socials per càpita més baixes de la Unió Europea dels Quinze, el grup de països de similar nivell de desenvolupament econòmic al de Catalunya i Espanya. En realitat, el nivell de riquesa econòmica per càpita de Catalunya és superior al de la mitjana de la UE-15. En canvi

la seva despesa pública social per càpita és solament el 73% de la despesa mitjana de la UE-15. Això és un indicador més que la Generalitat de Catalunya té menys recursos públics socials dels que hauria de tenir pel nivell de riquesa del país.

La disminució dels salaris i l'increment de l'atur han afectat la majoria de la població, que deriva les seves rendes del treball, essent particularment accentuat en els sectors del món del treball amb salaris més baixos. Aquesta disminució dels salaris i de les transferències públiques ha reduït la capacitat adquisitiva de la població d'una manera molt notable. Aquesta disminució, no obstant això, no ha estat uniforme ni ha afectat tots els sectors socials d'igual manera. En realitat, en aquells sectors de salaris elevats (directius empresarials i personal dirigent del sector financer), els salaris, així com les rendes derivades del capital, han augmentat, augmentant-se així les desigualtats d'una manera molt notable. Les rendes del 20% de la població amb més ingressos són 5.9 vegades superiors a les rendes del 20% de la població amb menys ingressos, una de les desigualtats majors a la UE-15.

Com he indicat abans, les causes d'aquest creixement de les desigualtats són múltiples. Però una de les que té menys visibilitat mediàtica és la naturalesa de les polítiques públiques dutes a terme tant per la Generalitat i pel Parlament de Catalunya, així com pel

govern espanyol i les Corts espanyoles (a on partits catalans també donen suport a polítiques que s'apliquen a Catalunya, facilitant el seu desenvolupament). És un argument molt comú justificar aquestes polítiques, com les retallades i les reformes laborals, indicant que aquestes polítiques –proposades per les autoritats europees (el Consell Europeu, la Comissió Europea i el Banc Central Europeu)– són les úniques possibles, i això malgrat que les dades qüestionen aquesta postura. No és per casualitat que els països que estan experimentant majors dificultats, i majors retallades, no siguin els països amb majors despeses públiques, sinó que siguin països que històricament han estat dominats per forces profundament conservadores (tals com Grècia, Portugal, Irlanda i Espanya), amb Estats pobres d'escassa sensibilitat i despesa pública social, i poc efecte redistribuïdor.